

Inga EDU

Doctor în filologie, lector la Colegiul de Industrie Ușoară din Bălți. Domenii de preocupare: filologie română și engleză, pedagogie, publicistică. Cărți publicate: *Discursuri literare în reviste din Republica Moldova*, Chișinău, 2014.

PRESA CULTURALĂ DIN BASARABIA ANILOR 1985–1995: FORMULE DISCURSIVE ALE RE-CĂUTĂRII ȘI RE-GĂSIRII IDENTITARE

Circumstanțele istorice și sentimentul resemnării în fața unui inamic care a asediat timp de patru decenii nu doar societatea, ci și conștiința poporului, a determinat ca evoluția culturii din Basarabia să fie percepută drept un cumul de cauze și efecte din a căror alternanță a rezultat linearitatea în aspectul cultural al vieții. Cultura perioadei postbelice, în partea ei proletcultistă, a pășit peste caracterul productiv (în sens estetic) al scrierii și a mizat doar pe productivitatea ideologică a receptării. Întrebați asupra semnificației acestei perioade în ansamblul istoriei basarabene, am putea găsi un răspuns ramificat: pe de o parte, stagnare, pe de altă parte – revoltă, și în ambele cazuri nu vom ascunde adevărul.

În contextul *Restructurării* (1985–1990), poziția Basarabiei este, în plan politic, cea a unui „cobai în aplicarea tentativelor repetate și proiectelor de recuperare a fostului imperiu de către Moscova” [2, p. 132], iar în plan socio-cultural – cea a unui teritoriu trăind zbuciumul perpetuu al dorinței de renașterea națională. Importanța studierii acestei perioade (1985–1989) nu derivă din titlul ei de timp al marilor schimbări în istoria contemporană (prăbușirea imperiului socia-

list, falimentarea economiilor bazate pe centralizare, sfârșitul *Războiului rece*, căderea U. R. S. S. - ului etc.), ci sporește o dată cu rolul ei incontestabil în evoluția încercărilor de afirmare a opțiunilor pro-române, care s-au intersectat cronologic cu acțiunile întreprinse pentru stoparea dezmembrării imperiului sovietic. Momentul definitoriu (având în prim plan o finalitate politică și apoi culturală) a fost *Perestroika*; dorința lui Mihail Gorbaciov de a consolida puterea Partidului Comunist a declanșat criza sistemului, percepută în complexitatea dezastrului ei, de însuși autorul, abia în anul 1989. Izbucnirea mișcărilor pentru independență a fost rezultatul final al unor precepte ale *Noii gândiri politice* a cărei libertate ideologică a și favorizat apariția unor impulsuri literare în presa timpului.

Publicațiile artistice din Basarabia nu existau în stare pură, iar interferența lor cu aspectul social-politic sau cel de subordonare directă unei instituții de stat constituia parțial un obstacol în libera exprimare a opiniilor. De la piatra de temelie a *Restructurării* (1985) și până la apusul conflictual al ei (1989/1990), presa „literară” a trecut printr-o serie de metamorfoze. Ea a edificat

Restructurarea culturală și socială și i-a conturat prioritatea în fața celei economice și politice.

Având rolul de promotor în ascensiunea ideilor democratice, începând cu anul 1987, Uniunea Scriitorilor a pus în discuție problema limbii, a literaturii, a istoriei Basarabiei, a politicii etc. Dacă până atunci lupta oamenilor de cultură cu restructurarea avea un caracter subversiv în presa artistică, din acest an, paginile revistelor sunt tot mai mult destinate textelor militante. Pentru cititorul care știa să citească în umbra cuvintelor, aceasta însemna edificarea unei noi tendințe literare. Filiera socialistă nu dispare definitiv, ci coexistă armonios cu cea democratică, întrucât saltul ideologic nu putea fi realizat brusc, poporul nefiind pregătit pentru o asemenea schimbare, mai ales în situația când nici C. C. nu se dădea bătut. Această schimbare este vectorul fundamental al activității presei literare care, deși avea rolul de propagare a ideilor partidului, și-a asumat riscul de de-ideologizare a populației și de răspândire a spiritului democratic și de impulsioneare a mișcării naționale. Astfel se manifestă forța cuvântului care a reușit să iasă de sub dominația ideologică a comunismului și să-și creeze propriul discurs prin revistele *Nistru* (devenită *Basarabia*), *Orizontul* (redenumit *Columna*), *Кодры* și prin săptămânalul *Literatura și arta*.

La începutul anilor '90, presa de cultură, pusă în situația de a se re-descoperi și de a-și re-contura harta spirituală, părea a se integra într-un tot armonios și, în același timp, patetic, singurul mod de existență prin care putea să exprime cugetul națiunii. Dacă până aici conținutul istoric stăruia în adâncimile scrisului, înfrățit cu neliniștile seculare ale neamului, ultimul deceniu al mileniului al II-lea pune la dispoziția oamenilor de cultură posibilitatea de a re-considera cultura poporului (român), de a adăuga noi perspective de scrutare și de stârpire a rădăcinilor culturii socialiste.

Stadiul de plinătate, apoi explozia unei mișcări nu se poate produce spontan. Este nevoie de o perioadă de pregătire în acest lanț al dezvoltării. Starea de apogeu în presa de cultură s-a produs în anii 1988–1989, fapt continuat și după 1990 din nevoia de a susține edificiul încă foarte fragil al conștiinței de neam și al identității naționale. Construcțiile discursiv-ideologice vor genera, între hotarele intențiilor, deschideri și mutații în scrierile vremii. În fiecare rând va dăinui un revoluționarism implicit, cu dezbateri, confruntări și sesizări ce pornesc din profunzimea lucrurilor pentru a ajunge la agregarea lor exterioară. Astfel, cititorul a fost pus în situația unei aclimatizări cu noul tip de discurs: mult mai dezinvolt și aproape de adevărul pe care dorea să și-l confirme. Deși puterea cuvântului în modelarea conștiinței și în emanciparea socio-politică nu are același coeficient în fiecare epocă și arie teritorială, se pare că tocmai în acest deceniu, pentru basarabeni, cuvântul a constituit unica modalitate de transfigurare a mentalității.

Deceniului al zecelea i se atribuie, motivat, un caracter pașoptist, cu un întreg amalgam de aspecte, de la cele spirituale la cele militante. Adrian Marino îl numește *neopașoptism* [5, p. 145] și găsește similitudini ale epocilor de apariție, echivalând, cultural, perioada fanariotă celei de dictatură comunistă. Termenul dat nu se bucură de o apreciere pozitivă în a doua jumătate a secolului al XX-lea, dar se manifestă mult mai vizibil ca fenomen socio-cultural, prin revalorificarea principiilor de bază ale pașoptismului, printre care conștiința unui gol istoric ce trebuie eliminat, ideea unui incipit în toate domeniile vieții (datorită căruia se dezvoltă atitudinea mesianică a scriitorilor) și autogeneza prin cultura națională (pornită de la celebra replică a lui Ion Heliade-Rădulescu: „Scrieți, băieți, scrieți.”).

Mesianismul începutului de deceniu nu pare a fi promițător. Optica timpului și spiritul

critic sunt elementele care vorbesc despre nivelul de percepție a realității culturale postrevoluționare, unde dificultățile *pașoptiste* par a-și găsi avatari, a căror construcție este, deja, de natură socialistă. Deși există ca tendință, enciclopedismul se conturează încă palid pe harta culturală a Basarabiei, procesul de reintrare în spațiul general românesc și de aici în circuitul european este validat de un număr crescând de forme discursive, de un debit editorial bucurându-se, mai ales, revistele de cultură. Creația artistică se centrează pe direcția autohtonistă, iar în presa literară/culturală stăruie un revoluționarism implicit, cu dezbateri și confruntări, pornite din adâncimea lucrurilor, trecând, astfel, examenul coborârii spre esența istorică.

Noile perspective ale relației autohtonism-universalitate, configurează o altă ambianță culturală: imperativul estetic al discursului cultural se îngemănează cu imperativul etic și politic. Funcționalitatea acestei simbioze discursive rămâne totuși o destinație a publicului, care, îmbolnăvit de fragmentarismul cultural, își rezervă o bună parte de timp pentru aclimatizare, neglijându-și, parțial, rolul în acest proces social. Indiferența va genera un debușeu discursiv, aducând ideea renașterii naționale la limita unei confesiuni culturale și politice.

În primii ani ai deceniului al zecelea, presa literară/de cultură din Basarabia păstrează vectorul restructurant al recuperării valorice, dar își diversifică discursul în funcție de intențiile tematice, încadrându-se într-un tot armonios și patetic, capabil să exprime conștiința națiunii în momentul în care trebuia să se re-descopere și să contribuie la complinirea propriului patrimoniu social și cultural.

Basarabia. Revista *Basarabia* se înscrie în rândurile primelor publicații care „au diagnosticat just importanța momentului de cotitură” [1, p. 155], rămânând „o punte durabilă și ade-

menitoare între conștiința șovăitoare de ieri și cele redeșteptate de azi, atât în planul literaturii, cât și în cel al politicului.” [1, p. 155] În argumentul schimbării titlului, Dumitru Matcovschi recunoaște statutul de revistă literară, dar și social-politică și afirmă că cel mai potrivit ar fi titlul *Basarabia*.

Până în 1993 revista publică proză (*Cumplite vremi* de Vladimir Beșleagă, *Noli me tangere* de Nicolae Vieru, *Ardeau icoanele* de Vladimir Rusnac, *Liantul distrus* de Grigore Chiperi, *Rusoaica* de Gib Mihăiescu, *Casa cu fața spre ispită* de Victor Dumbrăveanu etc.) și poezie (Nichita Stănescu, Anatol Ciocanu, Eugen Cioclea, Leonida Lari, Valeriu Matei, Valeria Grosu, Arcadie Suceveanu, Marin Sorescu, Adrian Păunescu, Nicolae Esinencu, Th. Braga, A. Roșca ș.a.) a personalităților de direcție de pe ambele maluri ale Prutului, pagini din literatura universală, articole de publicistică, critică literară, studii istorice etc., deschizând avanscena culturii noastre unor noi posibilități creative și integrative.

Una din direcțiile fundamentale ale revistei, în perioada 1990–1994, a constituit-o dezvăluirea factologică a adevărului istoric, demonstrație ce s-a axat, în paginile revistei, pe două tendințe adverse (din perspectiva materialului demonstrativ): pe de o parte articolele de fond în istoria națională, cum ar fi *Dacia literară. Introducție* de Mihail Kogălniceanu, *Spiritul critic încultura românească* de Garabet Ibrăileanu, sau articole „re-înviată” din *Viața Basarabiei*, *Raza* etc., iar de cealaltă parte articole care scot din arhive informații documentare privitoare la totalitarism, la erorile și experimentele lui, la tainele care îndreptăteau unirea Basarabiei cu România și la unitatea limbii și a culturii celor două teritorii. Astfel, titluri ca: *Basarabia și Bucovina de Nord, 1939-1940: documente*, *La răpirea din nou a Basarabiei și a Bucovinei*, *Rusia, România și Basarabia*, *Drepturile românilor asupra Basara-*

biei după unele surse rusești etc. nu par a fi deloc surprinzătoare pentru această revistă, ci devin, mai degrabă, un punct de atracție a cititorilor.

Columna. Revista *Columna* se situează pe aceeași linie demonstrativă, dar cu un caracter mai domolit al discursului. Revista cuprinde rubrici ce valorifică cultura basarabeană în toată plinătatea momentului, orientându-se, în general, spre autocunoașterea noastră ca popor prin coborârea firească de pe „linia limpede a unei tradiții și a unei continuități” [3, p. 2] (primul număr din 1990 conține un material care confirmă importanța *Daciei literare* ca prima revistă românească), fapt sintetizat și în titlul ei: „*Columna* e pentru noi un simbol al continuității, al romanității, al existenței noastre istorice, al spiritului nostru reînviat.” [3, p. 2]

Câteva sunt rubricile specifice care dezvăluie aspirația spre multiaspectualitate a acestei reviste:

1. *Personalități basarabene*, rubrica unde este evaluată activitatea culturală a unor nume notorii, ca Maria Cebotari, Pan Halippa, Paul Gore etc.

2. *Proza documentară* este o rubrică destinată scrierilor cu caracter diaristic, ce conțin informații și impresii din timpul unor evenimente istorice cunoscute: de ex.: *Drumuri basarabene* de Mihail Sadoveanu, *În vâltoarea Revoluției rusești* de Onisifor Ghibu, *Memorial autobiografic* de V. Țepondrei.

3. Rubrica *Teze și antiteze la București* pune la dispoziția cititorului informații despre situația culturală și social-politică din Țară. Aici sunt publicate programele Partidului Național Țărănesc (creștin și democrat), ale Partidului Național Liberal și ale Partidului România Mare și, de asemenea, dialoguri cu secretarii lor (în nr. 4 din 1990), materiale despre revoluția din 1989 (în nr. 9, 1990), despre polemicele politice, mai ales în problema unirii.

4. Rubrica *Județele Țării Moldovei* avea drept suport informațional *Enciclopedia României*,

editată în anul 1937 și intenționa să devină un program minim de culturalizare și de acțiuni în demonstrarea unității politice și culturale a celor două teritorii. Astfel, găsim, succesiv, informații despre județele Cernăuți, Cetatea Albă, Storojineți, Tighina, Soroca, Lăpușna, Orhei etc.

Ca și celelalte reviste, *Columna* avea o rubrică de proză, unde au fost publicate lucrări *Gaura* de Nicolae Esinencu, *La țigănci* de Mircea Eliade, *Târziu și rece* de Nicolae Vieru, *Păun în ploaie* de Victor Dumbrăveanu, *Dincolo de Lisabona* de Anatolie Paniș, *Caietul cu păcate* de Aureliu Scobioală etc., poezie (Nicolae Popa, Emilian Galaicu-Păun, Andrei Burac, Vasile Romanciuc, Vasile Nedelescu, Dumitru Matcovschi, Nichita Danilov ș.a.), publicistică, caracterizată printr-o varietate a problemelor abordate, nu doar în plan literar și lingvistic, ci și în cel istorico-politic (de ex: materiale despre destinul basarabenilor deportați și interviuri detaliate cu aceștia, despre eșecul sistemului socialist, despre anexarea Basarabiei etc.), interviuri tematice (de ex: Mihai Cimpoi – George Uscătescu *Despre Eminescu omul și cultura de azi*, Mihai Cimpoi – Theodor Codreanu *Eminescu, Einstein și legile universului*, M. Cimpoi – B. Walker *Eminescu are aceeași valoare ca și Shakespeare* ș.a.), eseuri (*Etnicul, arta și mitologia* de L. Blaga, *Două păcate* de C. Noica, *De ce nu sunt comunist* de K. Čapek), cronică literară, religie etc. În 1991 revista își completează paginile cu rubricile *Spațiul mioritic* și *Dicționarul spiritualității geto-dacice*, iar, în 1992, o dată cu schimbarea redactorului-șef (Ion Vatamanu), revista își schimbă oficial statutul: din revistă literar-artistică și social-politică ilustrată a Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova în publicație a Comisiei parlamentarului pentru cultură și culte/a Uniunii Scriitorilor, cu diviziunile literatură, artă, cultură, analize.

Sud-Est. Pornind de la principiul îmbinării dintre artistic și filosofic, științific și literar,

am putea categoriza revista *Sud-Est* (care începe să apară din 1990) drept una eseistică, elementul specific al ei constituindu-l tematizările. Pe lângă numerele ce apar sub diferite generice – *Cunoașterea de sine, Cultură și umanitate, Teatrul în căutarea identității, Cultura și integrarea europeană* etc., revistei îi sunt caracteristice și numerele în care sunt publicate materiale ale meselor rotunde, ale colocviilor *Sud-Est*, ale dezbaterilor în jurul unor probleme stringente pentru momentul apariției.

Fiecare număr al revistei debutează cu un articol ce aparține redactorului-șef (Valentina Tăzlăuanu) sau redactorului-șef adjunct, acesta fiind argumentul numărului și, deseori, articolul de fond, care îi sintetizează direcția tematică. Faptul dat ar putea servi drept dovadă a selectivității materialelor profund personalizate, prin care se intenționa o sporire calității opiniei și nu neapărat a cantității ei. La un an de la existența *Sud-Est*-ului, este vizibil deja faptul că revista a reușit să depășească sfera provincialului. Cultura nu ar trebui să cunoască delimitările centru / periferie, dar ar trebui să creeze nuclee spirituale, unul din care devine această revistă. Deschiderile revistei sunt promițătoare nu doar prin echipa de redacție (Valentina Tăzlăuanu, Constantin Pricop, Leo Butnaru, Eugen Lungu, Tudor Chiriac ș.a.) și materialele acestora, dar și prin traducerea și publicarea articolelor unor personalități române stabilite în țările Europei, cum ar fi Eugen Ionesco, George Uscătescu etc.

Schimbarea fundamentală în statutul revistei vine în 1992, când începe să apară sub egida a două ministere: Ministerul Culturii din România și Ministerul Culturii și Cultelor din Republica Moldova, ceea ce o determină să fie prima instituție în care se poate vorbi despre „un colectiv de creație comun” [8, p. 1], având drept principiu re-cunoașterea identității naționale prin demonstrarea unității culturale a românilor de pe am-

bele maluri ale Prutului. În același an, 1992, prin articolul *În loc de program*, Constantin Pricop, redactorul-șef adjunct al revistei, completează lista direcțiilor de activitate ale *Sud-Est*-ului ce urma să dezvolte specificul național prin publicarea operelor scriitorilor „care alătură în aceeași manieră în discursul lor teoretic interesul pentru identitatea națională, respectul pentru valorile universal valabile ale umanității” [11, p. 2].

În ansamblu, revista manifesta un profund interes pentru prestațiile teatrale (conține discuții polemice, analize ale spectacolelor oferite de stagiunile diferitor teatre din România, dar și din Basarabia), pentru interviurile și anchetele pe teme culturale (dar și politice), pentru eseurile problematizante sub aspect etic, etnic, estetic și filosofic (de ex. *Aspecte ale tragicului* de Ion Ungureanu, *Dimensiunea românească a existenței* de M. Vulcănescu, *Caracterele culturii române* de G. Uscătescu, *Gânduri despre sufletul național* de N. Berdeaev, *Arta și adevărul evident* de A. Huxley, *Cumpănă cu două ciuturi* de M. Cimpoi, *Drumuri și poduri* de J. Cortazar, *Istoria civilizației europene* de A. Laroui, *Iraționalul – ieri și azi* de U. Eco etc.), deci pentru realizările majore ale culturii lumii; autori, direcții relevante, confruntări de idei etc., îndreptându-și astfel statutul de „emițător de opinii, un centru capabil să pună în circulație nume, idei, un centru incitator de dezbateri și discuții.” [11, p. 2]

Limba Română. Apariția revistei *Limba Română*, în anul 1991, a fost o necesitate a consolidării conștiinței de neam. Sub aspect structural, revista este eterogenă (haotică pe alocuri), de înțeles pentru o revistă nou-născută. Astfel, printre secțiunile permanente ale revistei – *Opinii și atitudini, Antologia LR, Reflexe ale eternității, Permanența clasicii, Gramatică, Restitutio, Cum vorbim, cum scriem, Analize și interpretări* etc. apar și secțiuni sporadice, mai puține desigur, dar care susțineau structural revista. O orga-

nizare mai bună a revistei le-ar fi fuzionat cu ușurință în celelalte secțiuni existente (de exemplu, *Pe mine mie redă-mă*, *Fuziune și redimensionare*, *Comemorări* etc.), dar lipsa unor modele similare în teritoriu și dificultatea de a obține revistele de cultură din Țară ne determină să apreciem *Limba română* în raport cu situația culturală a timpului.

Pentru propagarea ideilor democratice și a consolidării conștiinței pro-române, pentru creșterea unui popor în spiritul egalității și al corectitudinii lingvistice, printre secțiunile revistei, cititorul identifică și titluri ca: *Vin din munții latinei*, *Centrul republican de terminologie recomandă*, *Cuvinte încrucișate*, *Tangente basarabene*, *Unitatea națională: argumente lingvistice*, *Scriitori români din Basarabia (1918–1944)* etc.

Primele numere ale revistei sunt invadate de titluri ce reflectă situația socială și culturală a limbii române și a poporului român din Basarabia (*De ce moldovenii sunt români* de Ion Conțeșcu, *Dovezi de românism în Moldova* de Pavel Balmuș, *Limba română – patria noastră* de Gheorghe Vodă, *Profesorul de română în contextul modernizării învățământului* de Nicolae Onea, *Cum să ieșim din impasul lingvistic* de Valentin Mândăcanu etc.), iar numărul de debut pare a demonstra curajul echipei de redacție printr-o anchetă în care adună opinii despre legea cu privire la cele două limbi și căile de îmbunătățire a situației lingvistice din țară. Deși forma de exprimare diferă, punctul de intersecție acestor opinii îl constituie faptul că e necesar un mare efort pentru a depăși criza culturală și, atâta timp cât vom fi o colonie, legile noastre nu vor valora nimic pentru așa-ziișii eliberatori.

Deși simulat, revista avea, de la bun început, un profund caracter politic, nu în direcția susținerii ei, ci în implementarea tolerantă a unor idei ce i-ar favoriza schimbarea și coordonarea într-o altă direcție decât cea gorbaciovistă,

întrucât evoluția limbii și acceptarea ei unanimă în documentele oficiale era în competența autorităților. Mărturiile nu necesită căutare profundă. Începând cu al doilea număr, se îmbunătățește ordinea secțiunilor și se încercă o stabilizare a lor. Caracterul de propagandă nu dispare, ci se acutizează, miza fiind cercul restrâns de cititori (pedagogi, profesori, studenți) care aveau misiunea de a construi pânza ideologică a momentului istoric. Chiar și textele poetice publicate reflectă, prin umbre, această finalitate: *Basarabiei* de Sergiu Victor Cujbă, *Basarabia* de Ioan Buzdugan, *Să vorbim românește* de Bogdan Petriceicu Hasdeu, *Eu sunt român* de Constantin Negruzzi, *Limba românească* de Gheorghe Sion, *Doina* de Mihai Eminescu, *Graiul neamului* de George Coșbuc etc.

Ca discurs complex deci, presa literară a descins din și în cotidian, manifestându-și potențialitatea printr-o nouă estetică a scrierii și o înnoire a esteticii de receptare. Autorii prinși în ideologemul perioadei anterioare intenționează schimbarea lui prin fundamentarea discursului pe anumite tensiuni (de natură diferită), care animă acest ritm re-structurant. Legate nemijlocit de viața culturală, revistele literare își configurează o arie tematică mai largă, decât cea pe care le-o putea propune domeniul literaturii. Astfel, axate pe problemele momentului, revistele devin laboratoare ale schimbării mentalității poporului. Profilând eficacitatea tranziției a cărei perioadă de dominație se permanentizează în Basarabia, revistele literare au pus la temelie problemelor discursuri edificatoare, demonstrând unitatea etnică și lingvistică a românilor de pe ambele maluri ale Prutului, teoretizând statutul intelectualului și aspectele generalizante ale fenomenului literar basarabean, în același timp, orientându-se, lovinescian, spre spațiul cultural românesc și european.

Referințe bibliografice:

1. Butnaru, L. *Se pun întrebări, se caută răspunsuri*. În: Basarabia, 1992, nr. 5, p. 142-156.
2. Chifu, I. *Basarabia sub ocupație sovietică*. București: Politeia – Snspa, 2004. 414 p.
3. Dumbrăveanu, V. *De ce Columna*. În: Columna, 1990, nr. 5, p. 1-2.
4. *Literatura română postbelică. Integrări, valorificări, reconsiderări*. (Coord. M. Dolgan) Chișinău: Arc/Tipografia Centrală, 1998. 815 p.
5. Marino, A. *Pentru neopașoptism*. În: Al treilea discurs. Cultură, ideologie și politică în România. Iași: Polirom, 2001. p. 145-163.
6. Muthu, M. *Balkanismul literar românesc. Balcanitate și Balcanism*. Vol. III. Cluj-Napoca: Dacia, 2002. 188 p.
7. Muthu, M. *Ce poate aduce Sud-Estul?* În: Balcanismul literar românesc. Balcanitate și Balcanism. Vol. III. Cluj-Napoca: Dacia, 2002, p. 142-144.
8. Peirce, Ch. S. *Semnificație și acțiune*. București: Humanitas, 1990. 345 p.
9. Pipidi, D. M. *Formarea ideilor literare în antichitate*. Iași: Polirom, 2003. 175 p.
10. Plett, H. *Știința textului și analiza de text*. București: Univers, 1983. 445 p.
11. Pricop, C. *În loc de program*. În: Sud-Est, 1992, nr.1, p.1-2.
12. Rachieru, A-D. *Elitism și Postmodernism*. București: Garuda-Art, 2000. 271 p.
13. Sandu, D. *Spațiul social al tranziției*. Iași: Polirom, 1999. 232 p.
14. Simion, E. *Retorica integrării. Cinci tipuri de discurs*. În: Saeculum, 2004, nr. 12, p. 1-3.

Presa culturală din basarabia anilor 1985–1995:

formule discursive ale re-căutării și re-găsirii identitare

Rezumat. La începutul anilor '90, presa de cultură, pusă în situația de a se re-descoperi și de a-și re-construi harta spirituală, părea a se integra într-un tot armonios și, în același timp, patetic, singurul mod de existență prin care putea să exprime cugetul națiunii. Autorii prinși în ideologemul perioadei anterioare intenționează schimbarea lui prin fundamentarea discursului pe anumite tensiuni (de natură diferită), care animă acest ritm re-structurant. Legate nemijlocit de viața culturală, revistele literare își configurează o arie tematică mai largă, decât cea pe care le-o putea propune domeniul literaturii. Astfel, axate pe problemele momentului, revistele devin laboratoare ale schimbării mentalității poporului

Cuvinte-cheie: presa culturală, identitate, discurs, circumstanțe istorice, mentalitate, schimbare.

Bessarabian cultural press from 1985 to 1995:

discursive formulas of identity's researching and re-finding

Abstract. In the early 1990s, the cultural press, was in the situation of re-discovering and re-shaping its own spiritual map; it seemed to integrate into a harmonious and yet pathetic whole, the only way to existence through which he could express the mind of the nation. As a complex discourse, the literary press descended from and into the ordinary life, manifesting its potential through a new aesthetics of writing and a renewal of the reception. The authors caught in the ideology of the previous period intend to change it by substantiating the discourse on certain tensions (of different nature) that animate this re-structuring rhythm. Linked directly to cultural life, literary journals set up a broader thematic area than the literary field could propose. Thus, focused on the problems of the moment, the magazines become laboratories of changing the mentality of the people.

Keywords: cultural press, identity, discourse, historical circumstances, mentality, change.